

GYÓGYSZERÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 49. 2005.

Néhány adat a nemzetközi gyógyszerészeti együttműködés történetéhez II.

Az 1867 és 1913 között tartott kongresszusok kronológiája és a Fédération Internationale Pharmaceutique (FIP) megalakítása

Dr. Bayer István és dr. Dörnyei Sándor

Előző közleményünk [1] az első nemzetközi gyógyszerészeti kongresszussal (Braunschweig 1865) foglalkozott, ennek folytatásaként az ezt követő kongresszusoknak, továbbá a FIP megalakulásának a kronológiáját ismertetjük.

Az egyes kongresszusokon felvetett kérdések közül kiemelkedik két rendkívül fontos témakör: a gyógyszernevek és az előiratok egységesítése, valamint a titkos szerek és gyógyszer-különlegességek problematikája, ami a gyógyszertárak tradicionális tevékenységét, sőt létét is veszélyeztette. Már a Braunschweigenben tartott első kongresszuson kitént, hogy a gyógyszerészek minden országban mindkét problémát nemzetközileg rendezendő kérdésnek tekintették. Ezért érthető és természetes, hogy az alábbiakban felsorolt kongresszusok mindegyike foglalkozott ezekkel a problémákkal, sőt megtörténtek az első lépések a nemzetközi gyógyszerkönyv megalkotásához vezető úton is. Tekintettel arra, hogy a két kérdéskör egyes kongresszusokra „felaprózott” tárgyalása lehetetlenné tenné az áttekinthetőséget, úgy döntöttünk, hogy ezeket a témákat két önálló közleményben foglaljuk össze oly módon, hogy ezekben a FIP megalakulása utáni fejleményeket is ismertetjük.

Mivel a két főtéma kihagyása viszont lehetetlenné tenné, hogy az egyes kongresszusokról objektív képet nyújtsunk, ezért jelen közleményünkben a kronológia felsorolása mellett csupán a magyar részvétel és sajtóreakció ismertetésére, továbbá néhány érdekesség megemlékezésére szorítkozunk.

Nemzetközi kongresszusok Párizstól Párizsig

A 2. nemzetközi kongresszus – 1867, Párizs

A Gyógyszerészi Hetilap [2] az előkészületekről és kilátásokról közölt beszámolót. Ebből az alábbi érdekességeket emeljük ki: „Párisban két gyógyszerészegylet van, a Société de Pharmacie de Paris¹ és a Société de prévoyance. Az előbbit az 1865-iki braunschweigi nemzetközi gyülekezetekben Guibourt és Robinet urak képviselték, mi által összhangzás jelle-

nyeztetett a német gyógyszerészet törekvéseivel. Az akkori megállapodás szerint a nemzetközi gyógyszerészeti kongresszusnak Párisban kellene tartatnia s a megnyitás folyó év aug. 21-én csakugyan Párisban és pedig déli 12 órakor a 'Société de Pharmacie' helyiségeiben, Ecole supérieure de Pharmacie fog megtörténni.”

A 3. nemzetközi kongresszus – 1869, Bécs

A Gyógyszerészi Hetilap szerint a kongresszust az egyetemes osztrák gyógyszerészegylet igazgatósága rendezte. A meghívókat az egyetemes német gyógyszerészegylet küldte ki. A Gyógyszerészi Hetilap részletesen ismertette a bécsi kongresszus programját [4]. A program a következő módon határozta meg a résztvevők körét:

„– A gyülekezet elismert gyógyszerészeti egyletek és társulatok követeiből áll.

– Minden gyógyszerészeti társulatnak vagy egyletnek jogában áll a gyülekezetre annyi szék- és szavazattal bíró követet küldeni, a hányszor a tagok száma az 50-et meghaladja.

– A társulatok és egyletek követei tartoznak a kinevezési okmánnyal magukat legitimálni.”

Annak illusztrálására, hogy a kongresszus mennyi – egymástól alapvetően eltérő – problémát szeretett volna megoldani, a napirendre tűzött kérdések közül az alábbiakat emeljük ki a Gyógyszerészi Hetilapban megjelent beszámoló alapján:

„1. Helyes-e úgy a közönség, mint a gyógyszerészeti rend érdekében önálló gyógyszerészeti tanintézeteket fölláttítani?

2. Minő előnyöket nyújtanak a párisi gyülekezeten ajánlott gyógyszerész vizsgáló kamarák (Apotheker-Syndikats-Kammern) az államnak és a gyógyszerészeti rendnek s kivihető és időszerű e terv létesítése?

3. Vajon az orvosi hatóságok beavatkozása a kormányok és a gyógyszerészeti rend közt fennálló viszonyok szabályozása mellett megegyeztethető-e a gyógyszerészek jelen tudományos és társadalmi képzettségével? Vajon a gyógyszerészeti viszonyok orvosok által történt képviseltetése javára van-e a közönségnek, vagy a gyógyszerészeti rendnek?”

A 4. nemzetközi kongresszus – 1874, Szentpétervár

A szentpétervári gyógyszerész-társulat által rendezett kongresszuson Angliából, Ausztriából, Franciaor-

¹ Ez a Forradalom alatt, 1803-ban alapított társaság ma is létezik – Académie nationale de pharmacie néven. A 200 éves fennállás alkalmával rendezett ünnepségről a Gyógyszerészet is hírt adott [3].

szágból, Lengyelországból, Magyarországról, Németországból, Oroszországból és Romániából 11 gyógyszerészegyesület képviseltette magát; magyar részről (az 1872-ben alakult Magyarországi Gyógyszerész Egyesület képviselésében) *Pecher J. Ernő* temesvári gyógyszerész vett részt, akit – a nemzetközi gyógyszerkönyvvel kapcsolatos tevékenységének elismeréseként – a szentpétervári gyógyszerésztársulat levelező tagjává választott. *Pecher J. Ernő* beszámolója a Gyógyszerészi Hetilapban jelent meg [5]. Érdekesség, hogy a kongresszus hivatalos nyelve a német volt. A kongresszus a nemzetközi gyógyszerkönyvön kívül három fontos kérdésben foglalt állást:

1. Az alkalmazott gyógyszerészek felelősségének meghatározása: a gyógyszerértár vezetője felelős a beszerzett gyógyszerek, vegyszerek stb. minőségéért, valamint a gyógyszerértár vezetéséért; az alkalmazott gyógyszerész viszont felelős minden általa elkövetett hibáért.

2. A gyógyszerértárvizsgálatok két, egymásnak alárendelt, az állam részéről megerősített egészségügyi képzettségű személy által történjenek; ezek közül az, aki a gyógyszerek és az ügykezelés vizsgálatát végzi, feltétlenül gyakorló gyógyszerész legyen.

3. Idézet *Pecher* beszámolójából: „*Igen is ajánlatos, hogy a gyógyszerészeti tantárgyakat előadó tanárok gyógyszerészek legyenek; továbbá kívánatos, hogy a hol a körülmények engedik, a gyógyszerész hallgatók részére még két tanszék állíttassék föl, ugyanis egy a gyógyszerészeti áruisme, egy pedig a gyógyszerészeti vegytan részére.*”

Az 5. nemzetközi kongresszus – 1881, London

A *Pharmaceutical Society of Great Britain* által rendezett kongresszuson 17 állam képviseltette magát. A Magyarországi Gyógyszerész Egyesületet *Török József* képviselte, akit a tisztségviselők közé is beválasztottak. A kongresszuson *Bayer Arnold* is részt vett és részletes beszámolót írt a Gyógyszerészi Hetilapnak [6]. A szentpétervári kongresszussal ellentétben a kongresszuson az angol, francia és német nyelv egyaránt hivatalos nyelveknek számított.

Sokan hiszik azt, hogy a brit „drugstore” és az európai tradicionális gyógyszerértár közötti különbségek – pl. az, hogy Nagy-Britanniában egyes gyógyszerek nemcsak gyógyszerértárban szerezhetők be – a közelmúlt „fejlődésének” a következménye. Ezért talán nem felesleges felhívni a figyelmet azokra a mondatokra, melyek a londoni kongresszus elnöke, az angol *Redwood* zárszavában hangzottak el, 124 évvel ezelőtt, a brit gyógyszerészekről. Idézet a Gyógyszerészi Hetilapban megjelent fordításból:

„*Száz évvel ezelőtt egyszerű droguakereskedők voltunk, s mint ilyenek nem tartottunk igényt a gyógyszerek vagy vények készítmódjának ösmeretére, és bárha idővel az orvosok igényei által indítatva éreztük magunkat a gyógyszeré-*

szet kötelességei s a vele járó felelősség átvételére, melyet elődeink, Anglia akkori gyógyszerészei elmulasztottak a kívánt módon teljesíteni, s bárha mi az utóbbi negyven év alatt idevonatkozó törvények alapján a gyógyszerészi állást megszilárdítottuk és tekintélyesen haladtunk, hogy kiképzésünket és üzleti fogalmunkat az előhaladott orvosi tudománnyal összhangba hozzuk, mégis be kell vallanunk, hogy még igen sok teljesítendő marad. ... Némileg megszabadulunk a még létező túlságosan kereskedői szellemtől és elsajátítani igyekszünk a tudományos ember álláspontját. Erre törekedvén, szerencse ránk nézve, hogy érintkezhetünk oly országokból való szakértársakkal, hol a gyógyszerészet századok óta mint művészet gyakoroltatott s a betegek gyógykezelésével kapcsolatban volt, hol törvényes szabályozás mellett s a tudományos társaságok segítségével a gyógyszerészettel foglalkozók oly állásra tettek szert, mely némely tekintetben hasonlít azon álláshoz, melyet mi most elérni megkísérünk. ... Mi azonban nem reményelhetjük – s talán nem is óhajtjuk – néhány külföldi barátunk könnyű és biztos helyzetét. Nekik nem kell együtt működő társulatok, qualificálatlan kereskedők és qualificáltak concurrentiájától félniök. Ily existentia elysiumi álom lenne, melynek csak néhány brit gyógyszerész engedte át magát, de melynek realizálása nem reményelhető. ... A szabad ipart szerető Angliában ily elysium nem létezik. ... Angliában, hol negyven év előtt nem volt elismert gyógyszerész-társulat, sem rendszeres gyógyszerészi kiképzés, sem vizsga, nem lehet bámulatos, ha azt találjuk, hogy az állam befolyása a gyógyszerészetre, egyes eseteket kivéve, nem oly nagy, mint azon országokban, hol a tisztán a tudományokra fektetett gyógyszerészet századok óta létezik s az államtól pártfogoltatik. Franciaországban gyógyszerészi iskola már több mint 300 éve áll fenn.”

A brit gyógyszerészet kereskedelmi beállítottságának folyamatosságát híven tükrözi, hogy 1926-ban – tehát csaknem félévszázaddal *Redwood* nyilatkozata után – a *Pharmaceutical Society of Great Britain* a FIP vezetőségének következő szavakkal javasolta a gyakorlóképzés kérdésének napirendre tűzését: „*the training of apprentices in shops*”, magyarul: a tanoncok képzése a boltokban.

A 6. nemzetközi kongresszus – 1885, Brüsszel

A kongresszusra az antwerpeni vilákiállításal egyidejűleg került sor. Az *Association générale pharmaceutique de Belgique* látványos külsőségek és gazdag társadalmi program kíséretében rendezte meg a kongresszust, melynek *II. Lipót* belga király volt a védnöke. A kongresszuson 23 állam vett részt, a magyar delegáció tagjai: *dr. Jármay Gyula*, *Török Sándor* és *Saxinger Ottó*. A kongresszusról *dr. Jármay Gyula* – a kongresszus egyik alelnöke – a Gyógyszerészi Hetilapban részletesen beszámolt [7]. Ebből csupán néhány részletet emelünk ki.

Eszerint a kongresszus behatóan foglalkozott olyan közegészségügyi problémákkal, melyek nemcsak a gyógyszerészetet érintették: a mai gyógyszerészek büszkének lehetnek arra, hogy elődeik – gyakorlatilag 120 évvel ezelőtt – milyen konkrét javaslatokat dolgoztak ki a tápszerek hamisításának és az ivóvízszennyezéseknek

a megelőzésére és megakadályozására, valamint *mérgező anyagok tilalmára használati tárgyak* (szövetek, fűgönyök, játékok, művirágok stb.) *készítése vagy festése során*. (Nem tekinthető véletlennek, hogy erre *Baradlai* és *Bársony* közel félszázaddal később (1930-ban) megjelent könyvükben is felhívták a figyelmet [8]).

A *gyógyszerészképzéssel* kapcsolatban a kongresszus azt javasolta, hogy – ahol az még nem történt meg – vezessék be a diplomát és csak a diploma jogosítsa a gyógyszerészet gyakorlására. „*A képzés pedig oly magas színvonalú legyen, hogy a jelenlegi cím (gyógyszerész-mester) helyett az 'orvostudor' címhez hasonlóan a 'gyógyszerész-tudor' címet általánosítani lehessen.*” Figyelemreméltó a görög gyógyszerész-egyesület előterjesztése *a gyógyszertárak számának közérdekből történő korlátozásáról*. (Ezt valószínűleg az motiválta, hogy néhány európai országban is voltak hívei a brit és amerikai „iparszabadságnak”.)

A 7. nemzetközi kongresszus – 1893, Chicago

A kongresszust a Chicago-i világiállítással egyidejűleg rendezték, de ez sem vonzotta ide a gyógyszerészeket. Csupán Ausztrália, Ausztria, Belgium, Nagy-Britannia és Svédország gyógyszerészei küldtek hivatalos képviselőt és a jelenléti ívek tanúsága szerint a kongresszus előadásait hallgatók száma ritkán haladta meg az ötven főt. Az európai gyógyszerészeket nemcsak a távolság és az útiköltség tarthatta vissza a résztvételtől, hanem még inkább az, hogy az amerikai gyógyszerészetet nem sokra becsülték. Abban az időben az Egyesült Államokban kivételnek számítottak olyan kiváló professzorok, mint például *Remington*, aki Philadelphiában az 1821-ben alapított első *college of pharmacy*-ban oktatott. A gyógyszerészképzés színvonala rendkívül alacsony volt és a „drugstore”-ok túlnyomó többsége olyan „bolt” volt, ami nem sokban hasonlított a hagyományos európai gyógyszertárhoz. A Gyógyszerészi Közlöny rövid beszámolójában [9] meg is említi, hogy az egyik Chicago-i professzor előadásában „az amerikai gyógyszerészet fölött kemény ítéletet mondott”. (Az amerikai gyógyszertártípusokról a legjobb áttekintés a FIP Bulletinjében jelent meg 1926-ban [10]).

Egy elmaradt nemzetközi kongresszus – 1896: lehetett volna Budapest?

A Millennium lehetővé tette volna, hogy Magyarország vállalja egy nemzetközi gyógyszerészkongresszus rendezését. Sajnos *Muzsa Gyula* ez irányú kezdeményezései nem találtak kellő visszhangra. Ennek egyik oka a magyar képviselőház azon döntése volt, hogy a millenniumi kiállításához kapcsolódó rendezvények ne nemzetközi, hanem országos jellegűek legyenek. Természetesen ez a döntés nem gátolta volna külföldi

gyógyszerész-egyesületek részvételét az 1896-ban tartott első magyar gyógyszerészkongresszuson. Sajnos ennek érdekében – a francia nyelvű meghívó kiküldésén kívül – gyakorlati lépések nem történtek. (Az 1896-ban tartott első magyar gyógyszerészkongresszus 100 éves évfordulójáról 1996-ban közleményben emlékeztünk meg [11], melyből az is kitűnik, hogy a lehetőségek elmulasztásában a gyógyszerészek közötti torzalkodások lényeges szerepet játszottak.)

A 8. nemzetközi kongresszus – 1897, Brüsszel

Ez a kongresszus sem tartozik a sikeres nemzetközi rendezvények közé. Annak dacára, hogy a kongresszus egybeesett a belga gyógyszerész-egyesület fennállása 50. évfordulójának megünneplésével és a belga király tiszteletbeli elnökséget vállalt, a világ országai közül csupán öt (Ausztria, Bulgária, Egyesült Államok, Mexikó és Svédország) képviseltette magát hivatalos delegációval. A Gyógyszerészi Közlöny röviden számolt be erről a kongresszusról [12], amely a gyógyszerészettel kapcsolatos törvényhozás és a nemzetközi gyógyszerkönyv problémái mellett a gyógyszerészképzés kérdését tárgyalta. A mai gyógyszerészek valószínűleg csodálkozva fogják olvasni a beszámolóból kiemelt alábbi idézetet: „*Érdekes, hogy ... a nőknek a gyógyszerési pályára való bocsátása kerülvén megvitatás alá, a kongresszus kimondotta, hogy e kérdés még tovább tanulmányozandó, mert még nem érett meg a megvitatásra.*”²

A 9. nemzetközi kongresszus – 1900, Párizs

A kongresszus – ismételtén a világiállítással egyidejűleg – ünnepélyes körülmények között került megrendezésre. A látványos fogadások közül kiemelkedik a *Loubet* köztársasági elnök által adott fogadás, melyen a perzsa sah is részt vett és a párizsi opera balettkara is fellépett. Ezenkívül *Waldeck-Rousseau* miniszterelnök és *Lepelletier* alpolgármester is fogadta a kongresszus résztvevőit. Magyarországot csak *dr. Jármay Gyula* képviselte, mivel *Muzsa Gyula* és *Török Sándor* küldöttek nem tudtak részt venni a kongresszuson. A kongresszusról *dr. Jármay Gyula* részletesen beszámolt a Gyógyszerészi Hetilapban [13], külön kiemelve, hogy a nemzetközi gyógyszerészkongresszusok jelentősen hozzájárultak a gyógyszerészeti tudományok, valamint a gyógyszerészettel összefüggő tudományágak fejlesztéséhez. Ennek bemutatására például szolgálnak a párizsi beszámolóból kiemelt alábbi részletek:

² Édesanyám (*Faragó Aranka*) az I. Világháború idején volt vegyészhallgató azon az egyetemen, amely ma *Eötvös Loránd* nevét viseli. A névadó világhírű fizikus csaknem mindig azzal kezdte előadásait, hogy „nagyon jó barátom volt *Trefort Ágoston*, de azt soha sem fogom neki megbocsájtani, hogy a nőket beengedte az egyetemre”. (B. I.)

Az I. szakosztályban (gyógyszerészet és gyógyszerészi kémia) a nemzetközi gyógyszerkönyvi bizottság megválasztása mellett (többek között) „*Tschirch az emodin felől és a koniferák gyantáiról, Bouquetot az Ignatia és a Nux vomica fehérjéről és szénhidrátjairól, Harlay a pepsinről és papainról értekezett*”. A II. szakosztályban (farmakognózia) „*Bavay érdekes előadást tartott a művelés és talaj befolyásáról a gyógynövények hatóanyagára és ennek mennyiségére nézve. Verne és Reims a Cinchona-fajok kultúrájáról, Tikhomirov a Mosusz-kereskedésről Shanghaiban, Tschirch a Rheumról és még többen tartottak előadást.*” A III. szakosztályban (élettani kémia, bakteriológia, közegészségügy) tartott előadások témái: edények emailrozásának egészségügyi következményei, vizeletvizsgálatok eredményeinek egyöntetű közlése, baktériumkultúrák módszerei, gyomornedv-vizsgálat.

Jármay beszámolt a gyógyszerészképzéssel kapcsolatos vitáról is. A kongresszus fontosabb javaslatai: a latin nyelv ismerete legyen kötelező; csak olyan gyógyszerész képezhesen gyakornokot, amely a legtöbb gyógyszer előállítására és vizsgálatára be van rendezkedve; a gyógyszerészeti tantárgyak közé felvételre kerüljön a közegészségügy és a gyógyszerészeti törvények ismerete és „*arra kell törekednünk, hogy a gyógyszerészet külön iskolában, az egyetem keretében taníttassék és doktori cím is adathassék*”.

(A 9. és 10. kongresszus között egy konferencia megrendezésére is sor került: 1902-ben Brüsszelben kidolgozták azt az erőhatású gyógyszerekre vonatkozó egyezményt, melyre egy későbbi közleményünkben – a gyógyszernevek és előiratok tárgyalása során – térünk vissza.)

A FIP megalakulásához vezető út

A 10. nemzetközi kongresszus – 1910, Brüsszel

A kongresszuson résztvevő országok (Argentína, Ausztria, Chile, Dánia, Egyesült Államok, Franciaország, Görögország, Hollandia, Japán, Lengyelország, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország) gyógy-

FIP történelem

A FIP történetéről az alábbi három – hivatalosnak tekinthető – összefoglaló közlemény jelent meg:

– Hofman, J. J.: La Fédération Internationale Pharmaceutique pendant 25 années. Bulletin de la Fédération Internationale Pharmaceutique 1937, 107–114;

– Wittop Koning, D. A.: 50th anniversary of the International Pharmaceutical Federation, 1912–1962. Journal Mondial de Pharmacie 5, 182–219 (1962);

– Zalai K.: 75th Anniversary of the International Pharmaceutical Federation (F.I.P.). History of the Period 1962–1987. International Pharmacy Journal (Official Journal of F.I.P.) 1, Supplement II, 30–60 (1987).

szerész-szervezetei – a holland „Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie” javaslatára – elhatározták, hogy *Fédération Internationale de Pharmacie* elnevezéssel nemzetközi szövetséget alakítanak. Ez a döntés új fejezetet nyitott a nemzetközi gyógyszerészeti együttműködés történetében.

A javaslatot elsősorban a gyógyszerészet előnytelen helyzete indokolta; Európában a kormányok, az országos és helyi hatóságok többnyire csak a különböző orvosi képviseltek útján tartottak kapcsolatot a gyógyszerészekkel, a *gyógyszerészeti társaságok és érdekvépviseletek elismerése akadályokba ütközött*. A kongresszus résztvevői azt remélték, hogy egy nemzetközi gyógyszerészeti szövetség segítséget nyújthat ezen áldatlan állapot megváltoztatásához.

Az együttműködés szükségességét természetesen nemcsak érdekvédelmi szempontok motiválták. A *gyógyszerkönyvi készítmények előíratai, valamint nomenklatúrája közötti lényeges különbségek* egészségügyi veszélyt jelentettek, a 19. században megjelent *gyógyszerkülönlegességek* előállításának és forgalmazásának rendezetlensége pedig a legtöbb európai országban kaotikus helyzetet teremtett. A gyógyszerészek belátták, hogy ezekben a kérdésekben a nemzetközi együttműködés és harmonizáció alapvető szükséglet.

Fontos gyakorlati szempont volt, hogy egy *folymatosan működő, állandó titkársággal* rendelkező szervezet nélkül a kongresszusok (vagy közgyűlések) határozatainak, döntéseinek és elképzeléseinek a koordinált végrehajtását nem lehet biztosítani. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a *nemzetközi légkört*: 1899 és 1910 között – tehát gyakorlatilag egy évtized alatt – 147 nemzetközi szerződés megkötésére került sor és a 19. században kb. 200 nemzetközi szervezet létesült (a legtöbb 1850 után). A nemzetközi együttműködés erősödésére néhány példát az **I. táblázatban** mutatunk be.

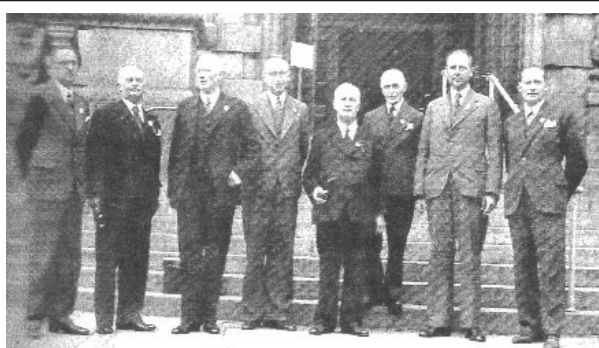
Ideiglenes szervezőbizottság

A kongresszus a nemzetközi szervezet alapszabályainak kidolgozására ideiglenes szervezőbizottságot (*International Provisional Committee*) alakított. A holland kormány által kijelölt elnök (*M.L.Q. van Ledden Hulsebosch*, Hága) mellé a kongresszus 20 tagot választott a következő országokból: Argentína, Ausztria, Chile, Franciaország, Hollandia, Japán, Lengyelország (Varsóból, ami akkor még Oroszország része volt), Magyarország, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svájc és Svédország. További 12 tagot delegáltak a következő országok különböző nemzeti szervezetei: Ausztria, Dánia, Egyesült Államok, Franciaország, Görögország, Magyarország, Németország és Norvégia. A kongresszus által választott magyar tag *Koritsánszky Ottó* volt, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület részéről pedig *dr. Deér Endrét* delegálták. Az ideiglenes szervezőbizottság operatív munkáját egy

I. táblázat

A nemzetközi együttműködés néhány jellemző példája a FIP megalakulását megelőző fél évszázadban

1863	A Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság megalakulása. Közvetlen előzményként 1862-ben jelenik meg Jean Henry Dunant „A Memory of Solferino” című megrázó könyve az 1859-ben lezajlott csata borzalmairól. 1864-ben Bernben elfogadják az első nemzetközi egyezményt.
1868	Bernben nemzetközi távirda-hivatal létesül.
1864	Bernben megalakul a Nemzetközi Postai Unió.
1875	Sevre-ben felállítják a súlyok és mértékek nemzetközi irodáját.
1892	Brüsszelben egyezményt kötnek a rabszolgakereskedelem megakadályozására.
1897	Berlinben nemzetközi egyesület alakul a szellemi tulajdon védelmére.
1899	Hágában megtartják az első békekonzferenciát, egyezményt fogadnak el a nemzetközi konfliktusok békés rendezéséről és felállítják azt a nemzetközi bíróságot, melynek jogutóda napjainkban „hági bíróság” néven vált közzismertté.
1901	Baselben nemzetközi munkaügyi hivatal létesül.
1905	Rómában mezőgazdasági intézet alakul (a gazdák érdekeinek védelmére).
1909	Párizsban nemzetközi egészségügyi hivatalt állítanak fel (a pestis és kolera megakadályozására).
1909	Sanghajban megrendezik az első kábítószerkonferenciát.

1. ábra: A Bureau tagjai, balról a második Koritsánszky Ottó (Bulletin de la FIP 1937. p. 110 és p. 111 között)

8 tagból álló munkacsoport (Bureau) végezte, Koritsánszky Ottó ennek is tagja volt.

Megalakulás

A munkacsoport megfeszített munkával kidolgozta az alapszabály tervezetét, ezt eljuttatta minden érdekelt szervezethez, a 26 országból érkezett észrevételeket feldolgozta és javaslatát az ideiglenes szervezőbizottság elé terjesztette. A szervezőbizottság így már 1911-ben véglegesíteni tudta az alapszabály szövegét, ezt az 1912. szeptember 25-26-ra összehívott alakuló közgyűlés elfogadta és így Hágában, a Belügyminisztérium épületében ünnepélyes külsőségek között sor kerülhetett a FIP megalakítására. A *Fédération Internationale Pharmaceutique* alapszabályait a *Bulletin de la Fédération Internationale Pharmaceutique* ismertette. Az alapszabályok angol, francia, holland és német nyelven megfogalmazott szövegét magyarra, olaszra és spanyolra is lefordították. Ebből emeljük ki az alábbi részeket Koritsánszky Ottó eredeti fordításának megfelelően [14]:

„A szövetség címe és székhelye

1. §. A Brüsszelben tartott 10. nemzetközi gyógyszerészeti kongresszus a 'Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie' javaslatára elhatározta, hogy a különböző országok és nemzetek egyesületeinek, szövetségeinek és testületeinek részvételével nemzetközi szövetséget alapít. A szövetség címe 'Fédération Internationale de Pharmacie'; székhelye Hága (Hollandia).

Célja

2. § A szövetség a gyakorlati és elméleti gyógyszerészet felőlelését és fejlesztését célozza nemzetközi alapon.

3. § E cél elérésére:

1. begyűjti a különböző országok gyógyszerészeti gyakorlatára vonatkozó adatokat és közli tagjaival a tudományos és gyakorlati gyógyszerészet tanulmányozása útján nyert adatokat;
2. a gyógyszerészek kiképzésének és oktatásának egységesítését propagálja;
3. tanulmányozza a gyógyszerészeti hivatásra vonatkozó törvényes intézkedéseket;
4. tanácsot és útbaigazítást ad gyógyszerészeti törvények megalkotásához;
5. nemzetközi gyógyszerészeti értekezleteket tart;
6. központi irattárba helyezi az egyes értekezletekről szóló jegyzőkönyveket és egyéb aktákat, osztályozza és csoportosítja az ott tárgyalt kérdéseket; azokat kidolgozza és az újabban fölmerülő s tárgyalni szükségesnek vélt kérdéseket tanulmányozza;
7. gondoskodik a részvételről olyan gyógyszerészeti vagy más egyéb, a gyógyszerészetre is fontos nemzetközi egyesületek értekezletén, a melyeknél a közreműködést szükségesnek tartja;
8. védi a gyógyszerészeti kar jogait;
9. megakadályozza az illetéktelenek által történő gyógyszerészeti tevékenykedést és gyógyítószerek kiszolgáltatását; követeli a különlegességek eladásának szabályozását és küzd a titkos szerekkel üzött visszaélések ellen;

10. elősegíti a nemzeti gyógyszerészeti egyesületeket törekvésekben;

11. közreműködik a gyógyszerek készítésének és a vizsgálati eljárásnak egységesítésében;

12. elősegíti gyógyszerek eladására vonatkozó nemzetközi szerződések létrejöttét;

13. közreműködik a szabadalmak és gyártási védjegyek nemzetközi rendezésénél;

14. publikálja a gyógyszerészetet érdeklő intézkedéseket;

15. részt kér mindazon munkában, a mi a szövetség céljának elérését biztosítja vagy annak hasznára lehet.

Tagjai

4. § A szövetség tagjai: tiszteletbeli, rendes, pártoló és levelező tagok. (...)

6. § A szövetség rendes tagjai:

1. azok a kormányok, a melyek a szövetséget anyagi támogatásban részesítik. A választmányban egy szavazati joggal bíró megbízott által képviseltetik magukat;

2. a jóváhagyott alapszabállyal bíró gyógyszerészeti egyesületek, a melyek a legszélesebb értelemben véve képviselik az illető ország gyógyszerészeti karát. Ugyancsak szavazati joggal bíró megbízottakkal képviseltetik magukat a választmányban. A nemzeti egyesületek tagul való felvételéről a választmány határoz.”

A FIP első közgyűlése az alábbi vezetőséget választotta meg. Elnök: *L. van Itallie* (Hollandia), alelnökök: *H. Salzmann* (Németország), *H. Martin* (Franciaország), *E. White* (Nagy-Britannia), *V. Haazen* (Belgium), főtitkár: *J. J. Hofman* (Hollandia), társtítkárok: *A. Schamelhout* (Belgium), *H. J. Möller* (Dánia).

A II. nemzetközi kongresszus – 1913 Scheweningen

Ezt a kongresszust – az 1910-ben, Brüsszelben hozott határozatnak megfelelően – már a FIP hívta össze. A kongresszust *van Itallie* elnök és *Hofman* főtitkár szervezték. A kongresszusról *Koritsánszky Ottó* részletesen beszámolt a Gyógyszerészi Hetilapban [15]. A kongresszuson a következő országok képviseltették

2. ábra: *van Itallie* professzor, a FIP első elnöke Budapesten, 1922. március 10-én (az első sor közepén)

3. ábra: Az 1913-as nemzetközi kongresszus jelvénye

magukat: Anglia, Argentína, Belgium, Dánia, Egyesült Államok, Franciaország, Guatemala, Hollandia, Japán, Kolumbia, Luxemburg, Magyarország, Mexikó, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Perzsia, Spanyolország, Svájc. Az országok (kormányok) képviselőit – köztük *Matolcsy Miklóst* – a kongresszus alelnökéivé választották. A nemzeti gyógyszerészeti társaságok küldöttei közül tiszteletbeli tagokat választottak, köztük volt *Bayer Antal* és *Koritsánszky Ottó* is.

A kongresszushoz kapcsolódó kiállításon szép magyar siker született, melyet Magyarország az eredetileg 48 (majd még 15) kiállított képpel és tárggyal aratott, és amelyről a Gyógyszerészi Hetilap az alábbi mondatokkal számolt be [16]: „*Tschirch, Remington és Bouquetot professzorok, valamint a kongresszus elnöke, titkára, a kiállítási bizottság elnöke, dr. Wester és számos – a legkülönbözőbb országokba való gyógyszerész – a legelismerőbb hangon nyilatkozott a kiállított magyar patikák praktikus, tetszetős és rendkívül elegáns berendezéséről és beosztásáról. Külön kiemelték dicséretüket az egyetemi gyógyszerészeti edényzetének oktató és szemléltető felírására és a gyakornoki tanfolyam munkaasztal beosztására vonatkozólag. A gyógyszerészettáraknál pedig annyira tetszett valamennyi, hogy kérdezősködésünkre, vajon melyik is tetszik legjobban, alig tudtak megkülönböztető választ adni. Sok jegyzetet készítettek patikáink beosztásáról és berendezéséről és kijelentették, hogy ezeket tartják a kiállított, minden országbeli patikák közül a legelső helyen állónak.*”

Töréspont és újrakezdés

1914-ben kitört az I. Világháború, ennek következtében még abban az évben Ausztria és Németország, 1915-ben Magyarország kilépett a FIP-ből.

4. ábra: Az 1913-as nemzetközi kongresszus magyar delegációja a Tolnai Világlapja 1913. október 12-i számában közölt fénykép alapján. A képen számmal jelöltek: 1: prof. van Itallie leydeni egyetemi tanár, a kongresszus elnöke, a FIP elnöke, 2: Hofman FIP főtitkár, 3: Matolcsy Miklós egyetemi tanár, a magyar kormány kiküldöttje, 4: Bayer Antal, 5: Muzsa Gyula országgyűlési képviselő, 6: dr. Légrády Erzsébet, 7: Koritsánszky Ottó, 8: Zoltán Béla

A FIP 3. közgyűlése – 1922, Brüsszel

A holland gyógyszerészeti társaság javaslatára meghívták Ausztriát, Magyarországot és Németországot, hogy legyenek újra tagjai a FIP-nek. A meghívást mindhárom ország elfogadta. (Emlékeztető: Hollandia az I. Világháborúban semleges maradt, ezért tudott számos esetben humanitárius akciókat szervezni a háború alatt és után – pl. szétszakított családok tagjai között kapcsolatot teremteni és fenntartani, vagy árva gyerekekről gondoskodni – és ezért tudott közvetítőként felépni a győztes és vesztes országok között.)

A harmincas évek

Közleményünk bevezetőjében megemlítettük, hogy nem célunk a FIP történetének az ismertetése és ebből csupán néhány, Magyarország szempontjából fontos eseményt ragadunk ki. A 20. század harmincas éveiben, tehát abban az időszakban, amikor az I. Világháború már nem, a II. Világháború pedig még nem bénította meg a nemzetközi együttműködés folyamatait, Magyarország ismét aktív szerepet játszott a FIP életében. Ebben *Koritsánszky Ottó* volt a „karmester”, aki már az I. Világháború előtt, a FIP alapköveinek a lerakása során érdemeket szerzett. *Koritsánszky Ottó* – akkor már FIP alelnök – kezdeményezésére 1931-ben Budapesten két FIP összejövétel megrendezésére került sor: itt ülésezett a FIP elnöksége, valamint a FIP Gyógyszer-különlegességi Bizottsága, melyen *Johan Béla* és *Schulek Elemér* ismertették az Országos Közegészségügyi Intézetben 1927-ben megkezdett hatósági gyógyszerellenőrzési rendszert.

Egy korszak lezárul

A FIP-ben a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület (MGYE) képviselte az országot. A gyógyszertárak

államosításával ez a szervezet automatikusan megszűnt, az ország képviselet nélkül maradt és ezáltal a FIP tagság is megszűnt.³

Új kezdet: a FIP tagság megújításának kronológiája – 1964–1966

A II. Világháború után, a korábbi érdekvédelmi szervek és tudományos társaságok feloszlását követően az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet maradt az egészségügyben dolgozók – köztük a gyógyszerészek – egyedüli társadalmi szervezete. A megszüntetett tudományos társaságok pótlására a szakszervezet alakított szakcsoportokat, így került sor a Gyógyszerész Szakcsoport létesítésére.

Azt követően, hogy a 20. század hatvanas éveiben Magyarország ismét tagja lett az ENSZ-nek, valamint az ENSZ szakosított szervezeteinek (így a WHO-nak is), a magyar kormány – az MSZMP döntésének megfelelően – megkezdte a kapcsolatfelvételt azokkal a nemzetközi társadalmi szervezetekkel, melyekkel ezek a kapcsolatok – az államosításokat követően – megszakadtak. Ezért került sor arra, hogy a Gyógyszerész Szakcsoportot (elnök: *dr. Végh Antal*, főtitkár: *dr. Bayer István*) megbízták, hogy – az Egészségügyi Minisztériummal együttműködve – tegyen kísérletet a magyar gyógyszerészet FIP tagságának a helyreállítására.

Az ehhez szükséges tárgyalások lefolytatására 1964-ben magyar delegáció vett részt az Amszterdamban rendezett FIP kongresszuson. A delegációt – az Egészségügyi Minisztérium felhatalmazásával – *Lázár*

³ Érdekességként megemlítjük, hogy ebben az évben a következő magyar közlemény még megjelent a FIP tudományos folyóiratában: *Schulek E., Bayer I.*: Bromatometrische bzw. azidimetrische Bestimmung des Allylalkohols und der Reaktionsmechanismus der bei der Bromierung ablaufenden Reaktion. *Acta Pharmaceutica Internationalis* 1, 177–185 (1950).

5. ábra: A FIP elnökség ülése a Magyar Tudományos Akadémián a *Gyógyszerészi Hetilapban* közölt fénykép alapján (1931. p 223). Jobbról balfelé: prof. dr. Baggesgard Rasmussen (Koppenhága), dr. Hörst-Madsen alelnök (Koppenhága), Saville Peck M. A. alelnök (Cambridge), O. van Schoor titkár (Anvers), T. Potjewijd főtitkár (Leyden), prof. dr. Thoms alelnök (Berlin), G. Barthelet alelnök (Párizs), dr. Rising (Stockholm), prof. dr. Hérissey (Párizs), Hofrat dr. E Weiss (Bécs), Koritsánszky Ottó alelnök (Budapest)

Jenő vezette, a tárgyalások lefolytatására dr. Bayer István kapott megbízást és jelen volt a delegáció további két tagja is (dr. Nikolics Károly és dr. Tamáska Lőrinc). A tárgyalásra a holland gyógyszerészek részéről a Rijksmuseumban tartott fogadáson került sor. A FIP elnöke, Sir Hugh Linstead, örömmel fogadta a magyar kezdeményezést, de kijelentette, hogy a FIP – melynek munkájában elsősorban gyógyszerész kamarák és tulajdonosi érdekképviseletek vesznek részt – nem vehet fel tagjai sorába egy olyan szervezetet, amely egy szakszervezethez tartozik. Javasolta, hogy a magyar gyógyszerészek alakítsanak egy szakszervezettől füg-

getlen nemzeti bizottságot és ez a bizottság kérje a FIP tagság helyreállítását. (Egy szubjektív megjegyzés: a tárgyalás baráti légkörét fokozta, hogy dr. Bayer István közölte a FIP elnökével, hogy nagyapja, Bayer Antal, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület akkori elnöke, a FIP alapító tagja volt.)

A magyar hivatalos szervek jóváhagyásával, dr. Schulek Elemér elnökségével, Magyar Nemzeti Bizottság alakult és ez a bizottság kérte Magyarország (újbóli) felvételét a FIP-be.

Az 1964-ben Amszterdamban folytatott tárgyalások eredményeként a FIP vezetőségének javaslatára a Magyar Nemzeti Bizottságot a FIP 1966-ban a madridi közgyűlésén a tagjai közé felvette. (A madridi kongresszuson dr. Végh Antal, a Gyógyszerész Szakcsoport elnöke és dr. Bayer István, a Gyógyszerész Szakcsoport főtitkára vettek részt.) A nemzeti bizottság helyét megalakulása után a Magyar Gyógyszerészeti Társaság vette át.

Magyarország FIP tagsága

1910 Brüsszel: A FIP alapszabályainak kidolgozására ideiglenes szervezőbizottság alakul. Ennek Magyarország nemcsak tagja, hanem Koritsánszky Ottó révén a bizottság operatív munkájának aktív résztvevője is.

1912 Hága: A FIP megalakul, Magyarország tagja az első nemzetközi gyógyszerészeti szövetségnek.

1915: Magyarország kilép a FIP-ből (Ausztria és Németország ezt a lépést már 1914-ben megtette).

1922: A FIP felhívja Magyarországot (Ausztriával és Németországgal együtt) FIP tagságának megújítására.

1950: Magyarország FIP tagsága a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület felszámolása folytán megszűnik.

1964, Amszterdam: Kapcsolatfelvétel

1966, Madrid: Magyarország ismét tagja a FIP-nek.

IRODALOM

Az 1–16. sz. irodalmat kérésre a szerkesztőség az érdeklődőknek megküldi.

I. Bayer and S. Dörnyei: *Some aspects of the history of the international collaboration in the field of Pharmacy. II. Chronology of the congresses between 1867 and 1913 and the creation of the International Pharmaceutical Federation (I.P.)*